

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

DE

PNEUMONORRHAGIA

QUAM

**AUCTORITATE ET CONSENSU MAGNIFICI DOMINI PRAE-
SIDIS, AC TOTIUS INCLYTAE FACULTATIS MEDICAE, PRO
GRADU DOCTORIS MEDICINAE RITE OBTINENDO IN ALMA
AC CELEBERRIMA REGIA SCIENTIARUM UNIVERSITATE**

HUNGARICA

CONSCRIPSIT

ANTONIUS PIKLER

JÁSZ - BERÉNYENSIS.

**Theses adnexae publice defendentur in Palatio Univer-
sitaris majori die Augusti 1833.**

PESTHINI,

TYPIS LANDERERIANIS.

— — occasio praeceps, experimentum periculosum, iudicium
difficile.

Hippocrates.

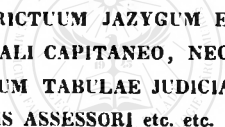
MAGNIFICO AC SPECTABILI

DOMINO

ANTONIO SOMOGYI

DE GYÖNGÖS,

**INCLYTORUM DISTRICTUM JAZYGUM ET CUMANORUM
SUPREMO PALATINALI CAPITANEO, NEC NON COMPLU-
RIUM II. COMITATUUM TABULAE JUDICIARIAE E PRIMA-
RIIS ASSESSORI etc. etc.**

INCLYTIS DISTRICTIBUS
JAZYGUM ET CUMANORUM

DOMINIS, DOMINIS AC PATRONIS

GRATIOSISSIMIS

HAS SUAS MEDICINAE PRIMITIAS ,
TAMQUAM VENERATIONIS CULTUSQUE
PERENNIS MONUMENTUM,
PIA CUM DEVOTIONE
SACRAS VULT

AUCTOR.

Nomenclatura morbi.

Pneumonorrhagia a Πνευμων (pulmo) et ρηγγωμι (ραγω, ρασσω, frango, rumpo, prorumpo). — Aliis: sputum cruentum, sanguinis sputum, fluor sanguinis, cruenta exspuitio, tussis cruenta, rejectio sanguinis e pulmonibus. Haemoptysis. Haemoptysmus. Haemoptoë. Emptoë. Emptoys. Passis haemoptoica, emptoica. Haemorrhagia pulmonis. — Hung. Vérköpes, vérpökés — Germ: Lungenblutfluss. Bluthusten. Blutspucken. Blutspeien. Blütauswurf. — Gall: Hémoptysie. Cracher du sang. Crachement de sang. Expectoration de sang. Flux sangvin des poumons. — Ital: Emotossia. Sputo di sanguine. — Angl: Spitting of Blood.

Definitio.

Pneumonorrhagiae nomine intelligimus, profluvium sanguinis ex pulmonibus, comprehendentes simul hoc nomine: fluxum cruoris ex larynge (laryngorrhagia), trachea (tracheorrhagia), siquidem uotae distinctivae ultimarum haemorrhagiarum, haud semper, et ubique praesto sint.

Frequentia morbi.

Post Epistaxim, et Haemorrhoides omnium haemorrhagiarum frequentissima est Pneumonorrhagia; quod mirum non videbitur illi, qui quantitatem sanguinis per pulmones circumeuntis, motum horum continuum, magnam visceris sensibilitatem et irritabilitatem cum fabri-

ea tenera, cordis viciniam, structas organo huic insidias, omneque violentiae genus quocum ei quotidie conflictandum est, serio perpenderit.

S y m p t o m a t o l o g i a.

Alia sunt symptomata prodroma, alia concomitantia, alia denique succedanea.

Prodroma non raro desunt; saepe tamen praecurrunt sequentia: dolor transitorius, et quidem jam obtusus premens, jam acutior pungens in larynge, trachea, aut parte quadam pectoris; — respiratio difficilis, anxietas, sensus caloris infra sternum; — suspiria crebro intercurrentia, — calores fugaces, genae roseae, rubrae, tumidiusculae, calentes, vel frigidae: oculorum scintillatio, aurium susurrus, vertigo, cephalaea gravativa; — palpitatio cordis; somnus inquietus, somniis terrificis turbatus; tussis vehemens, aut tussicula levis.

Symptomata concomitantia: Prodromis brevioris, vel longioris tempore perstantibus, aut plane deficientibus, morbus persaepe repente ingruit: persentit nimirum aeger: horripilationem, frigus, cum aestu subsequo; eodem ferme tempore sensus titillationis in trachea, larynge, aut alterutro pectoris latere caput extollit, quam liquidi saporem dulcem habentis, per tracheam et laryngem ascensio insequitur; non multo post ejectio sanguinis contingit cum tussi subin moderata, ita ut videatur sanguis rivo pleno, pacato, per tracheam et laryngem ascendere, et screatu magis, quam tussi, evacuari — saepius tamen sub tussi violenta.

Quantitas sanguinis projecti varia est. Saepe minima, ita ut striae solum advertantur sanguinolentae; alias evehitur cruor ad drachmam semis; — non raro quantitate magna ad uncias plures; quin imo in nonnullis casibus ad libras excernitur. Interdum portio cruoris, per oesophagum in ventriculum defluit, unde vomitus cum largiore laticis cruenti profluvio sequitur. Sanguis

ita evacuatus jam mucosus, jam pure mixtus, jam merus, et quidem floridus, laete ruber, arteriosus; vel profunde ruber, nigricans, venosus, spumescens (ab aëre admixto), coagulatus, grumosus, conspicitur. Eveniente ipso sanguinis e pulmone fluxu in plurimis aëgris calor animalis exaltatur, arteriarum quoque pulsus frequentia et duritie normalem vincit.

Multa porro symptomata ex animi affectu, terrore scilicet et metu proveniunt, qualia: anxietas pectoris, cardiopalmus, pallor faciei, frigus extremitatum, sensus debilitatis majoris, sensuum externorum praecipue visus obnubilatio, pulsus parvus, debilis, imo non rarum, sub insigni, et repentina cruoris jactura, aegrotum morituri hominis aspectu prosterni, pallere, extremitatibus convelli, et asphyxiae sub specie detentum jacere! — Nec desunt exempla eorum, qui somno profundo sepulti, vel debiles et male ac supino in situ locati, superveniente majore sanguinis unda, suffocati sunt (I. P. Frank). Minime autem haec a profluvio cruoris semper repeti possunt: nam liquidi evacuati quantitas saepe exigua est, paucarum videlicet drachmarum, aut unciarum.

Symptomata succedanea. Portione quadam cruoris eliminata, quies ingruit, symptomata vero prodroma imminuuntur, cessant. Frequenter tamen remanet dyspnoea; percipitur strepitus in pectore, trachea, post moram dein breviorē, vel longiorē, haemorrhagia denuo comparet. Variat autem haec relate ad quantitatem ac qualitatem cruoris excreti; relate ad durationem, reversionem; symptomata concomitantia et subsequentia; pro diversa quippe natura morbi.

Divisio morbi.

Diversimode, varioque sub respectu Pneumonorrhagia dividitur. — Juvabit igitur praecipuas Auctorum divisiones hic loci brevibus attingere.

I.) **Divisio a sede morbi diversa.** — Subin nimirum sedem figit in larynge (laryngorrhagia), aut trachea (tracheorrhagia), quarum characteres sunt: sensus ponderis ac doloris in pectoræ defectus; respiratio non est difficilis; cruor solo screatu expellitur, sed parca quantitate, tussi nulla, vel minima; saepe indicant aegri in tracheorrhagia pruritus ingratus, imo ardorem in certa tracheae regione; vox est sibilans; sanguis consuetim laete ruber, muco bronchiali remixtus, nec spumosus evehitur. Vasis sanguine manantibus profundius locatis diagnosis erit difficilior. Nec facile quisquam eruet, num vasa trachealia, an non potius jam pulmonalia cruorem fundant? Interim tracheorrhagiam cum probabilitate magna tantum in gradu minori agnoscemus. Si enim profusio sanguinis notabilis sit, quod evenit: dum per statum morbosum diuturnum vasa tracheae et laryngis abnormiter expanduntur, serius vero eroduntur, rumpuntur, tunc inquam, cruor quantitate majore evacuatus, depluit in bronchia, inducit dyspnoeam, respirationem strepitosam, tussi-que ejicitur sanguis copiosus, spumescens; ut in hoc casu omnino dubii haereamus, quaenam sit sedes haemorrhagiae. Quidam e loco, ubi aeger pruritus et ardorem se percipere tradit, ad fontem sanguinis in conspectum venientis concludunt *). Pneumonorrhagiam proprie sic dictam fundant: dolores pectoris, impedimenta respirationis, tussis validior, sanguis spumosus, sensatio caloris ascendentis, expectoratio cruoris largior, etc. ulterius dicenda.

II.) **Maxime essentialis Pneumonorrhagiae divisio** petitur a characterē seu indole, conditione energiae vitalis, unde

A) **Pneumonorrhagia activa, inflammatoria (antiquioribus); sthenica, hypersthe-**

*) Witringham in den Abhandlungen für practische Aerzte Band VIII., Seite 419.

nica (recentioribus), energica (J. P. Frank), cum synocha (Haase et Reil): in qua energia vitalis in corde et arteriis morbose exaltata, secretionem abnormem in pulmonibus provocat. Symptomata sunt: inquietudo, pervigilium vel propensio major in somnum, somnia terrifica; signa congestionis in pectus, horror cum calore alternans, pulsus acceleratus, plenus, durus, fortis; urina parca flammea; cardiopalmus, sensus anxietatis in pectore, respiratio impedita cum inspiratione praepremis difficili; stimulus in tussim; dolor punctorius thoracis, sensus ardoris sub osse sterni; plurima signa pneumoniae incipientis; his accedunt: symptomata epirrhoeae in caput, rubor scilicet ac tumor faciei, genarum, vertigo, cephalaea. Sanguis evacuatus est laete ruber, parvus, cito coagulandus, moxque crustam pleuriticam formans. Haemorrhagia comparente symptomata praegressa imminuuntur, aeger omni respectu levamen experitur; confirmant porro diagnosim indoles causarum, et effectus remediorum fors jam adhibitorum.

B) Pneumonorrhagia cum caractere erethismi, hypererethismi, spasmodico, asthenico-activo, typhi (Reil): in hac debilitas morbum sustentans cum irritabilitate exaltata cordis arteriarumque incedit. Symptomata hujus ab iisdem prioris solum eo; quod minus constantia sint, et cum aliis penitus oppositis alternent, diversa sunt. Cutis est sicca, frigida, urina pallida; rubor faciei circumscriptus, genae jam calidae sunt, jam frigidae; calor cum horripilatione et frigore alternat; pulsus est frequens, parvus, contractus, celer, multum variabilis, sensibilitas totius corporis exaltata. Quantitas sanguinis sub insultu profluentis major, repetitis vicibus ejicitur, cum levamine exiguo, hocque saltem initio paroxysmi; sanguis laete ruber, consistentiam minorem, initio morbi crustam phlogisticam exiguam,

postmodum vero nullam offerens. Fulciunt porro diagnosis: temperamentum irritabile, habitusque aegri phthisicus.

C) Pneumonorrhagia cum caractere paralysis, torporis, passivo, athenico torpido: huic debilitas cum languente irritabilitate cordis ac arteriarum subest. Ut haec detegatur; habitus aegri, morbi praegressi et praesens, indoles sanguinis venosa, denique absentia symptomatum characterem profluvii activum, vel spasmodicum evincentium respici merentur. Symptomata, pneumonorrhagiam hujus speciei praecedentia vix ulla adnotantur, eandem tamen jam regnantem sequentia indigitant; sanguis profluens niger, tenuis, resolutus, quantitate solum qua fluit solito maiore tussim ciens; respiratio stertens, halitus foetidus, calor periphericus normali minor; cutis laxa coloris luridi, plumbei; corpus sudore viscido tectum. Corripit potissimum individua provectae aetatis, constitutionis laxae, debilis, aut haemoptysi saepius detenta. Obvenit simile profluvium: in febre putrida, scorbuto, morbo maculoso Werlhoffii, phthisi, evacuationibus colliquativis aliarum corporis partium.

III.) Quoad typum haemoptysis est vel continua continens, vel plerumque remittens, imo intermittens, typo jam regulari, jam irregulari. Exempla pneumonorrhagiarum intermittentium leguntur in operibus CC. Reil, Spangenberg, Fr. Hoffmann, Thomson, Mead etc. ubi haemoptysis omni mane, omni tertia die, omni tertio mense, vel omni dimidio, aut integro anno semel, imo diutinim bis mane puta et vesperi, recurrebat. — In opere cel. Rougemont a) prostant casus pneu-

a) Abhandlung über die erblichen Krankheiten. • Eine gekrönte Preisschrift. Aus dem Französischen übersetzt von F. G. Wegeler. Frankf. am Main. 1794. 8. Seite 91.

monorrhagiarum per 13, 20, 40 annos ordinem periodicum servantium.

IV.) Pneumonorrhagia vel est simplex, vel complicata: cum pneumonia, exanthematibus, feбри septica, scorbuto, ulceribus pulmonum, vitiis organicis thoracis et abdominis.

V.) Quoad durationem: brevi vel diu durans, ultima habitualis, praesente vitio organico obtingens.

VI.) Relate ad causas remotas: haemoptysis haereditaria, sporadica, endemica, epidemica; ultima plerumque pneumoniae putridae se adjungit. — Epidemiam talem descripsere CC. Fr. Hoffmann, Heidenstamm, et Stoll.

VII.) Alia est divisio in criticam, de qua infra, symptomaticam, idiopathicam, sympathicam, et metastaticam.

VIII) Denique alia quoad quantitatem et vehementiam sanguinis prorumpentis: haemoptysis cum rejectione cruoris lenta, haemorrhagia pulmonum stricte sic dicta (Lungenblutsturz), dum magna copia, et cum impetu prosilit cruor.

Differentia a morbis analogis.

Quamvis diagnosis pneumonorrhagiae in sanguine maximum criterium agnoscat, omnem tamen ore rejectum pro pulmonali habere cruorem, nullus Medicorum contendet, cum videlicet cruor, propinquis ex locis vel organis scaturire, atque pro morbo alio, quam de quo sermo est, imponere queat. — Ut autem disertim discrimina, signaque morborum similium benevolo offerantur lectori, a maxime analogis ordiendum esse, constitui.

A) Gastrorrhagia, haematemesi, vomitus cruentus, hung.: Vérhányás; germ.

Magenblutung, Blutbrechen, falsam haec pneumoniae faciem assumit, si haemorrhagia pulmonalis magna sit, et portio sanguinis in pharyngem, oesophagum, ac ventriculum deveniat, vomituque una cum contentis stomachi, ejiciatur; vel si tussis vehemens, sympathice vomitum concitet. Ast ad vomitum eundem magna quantitas cruoris praeve in ventriculum devenire debet, porro discrimen maximi momenti est, quod in pneumoniae sanguis tussi, in haematemesi vero vomitu, vel alvo cum reliquiis ciborum, potus bilis majori quantitate, isque ater non spumescens, sed coagulatus, vel solutus, partim ex vasculis capillaribus ventriculi, aut partibus adjacentibus, puta: liene (ex vasis brevibus), hepate (per venam portarum etc.) sursum propellatur. Symptomata praecursoria et concomitantia sunt: dolor et pressio in scrobiculo cordis; spasmi, turbae digestionis, ardor ventriculi et hypochondriorum; sensus plenitudinis in epigastrio; pulsatio, colica, anxietas, palpitatio cordis; pulsus irregularis; vertigo, susurrus aurium; sudores frigidi, animi deliquia; cuncta haec cruore rejecto dissipantur. Subjiciuntur aegritudini huic individua sexus sequioris, praecipue intra annum 30 — 35; viri rarius, infantes et senes rarissime; constitutio corporis ac dispositio rursus aliter se habent ac in haemoptysi; igitur in haematemesi tussis, screatus, sensus fluidi in coctione existentis desunt, dum in pneumoniae altioris gradus similia nunquam desiderantur.

B) Haemorrhagia e choanis narium postica — sanguinis absque tussi et screatu profluvium valido est argumento. — Cruor tamen lente scaturiens, deglutitus, aut epiglottidem irritans, tussim quoque movere poterit; absunt in hoc malo difficultas respirationis, dolores prementes thoracis. Locus ipse, e quo sanguis venit, sub examine scrupuloso patebit, non raro sanguinem coagulatum e choanis na-

rium posticis dependentem conspicamur; injectiones acidiusculae omne dubium solvent.

C) **Stomatorrhagia**: — in hac screatus, tussisque nulla, locus sanguinem plorans ore eluto levi negotio detegitur; — morbi quoque protopathici rationem sufficientem hujus profluvii symptomati continentes: scorbutus, morbus maculosus Werlhoffii, salivatio etc. in promptu erunt.

D) **Ejectio mucii bronchialis**, colore ad illum cruoris, accedentis. — Mucus nempe hic abnormis evadit, coloremque nigrum induit, dum glandulae bronchiales tument, quod de individuis senio confectis perhibet *cel Portal*¹⁾ — Accidentaliter vero mucum istum permutant substantiae colorantes in bronchos deductae: ita homines in cubili fumo repleto diutius commorantes nigrum, iidem autem pulverem laterum spiritu attrahentes rubescentem exspuunt mucum; ast in hoc casu nulla aderunt pneumorrhagiae symptomata; dein ipse quoque mucus ad morbi diagnosim illustrandam symbolam conferret, si aquam, qua solvitur, nigro, nec rubro, inquinat colore.

A e t i o l o g i a.

Causae pneumorrhagiae, ut aliorum morborum, duplicis sunt ordinis, nimirum: disponentes et excitantes.

I) Disponentes.

1.) **Abnormis thoracis conformatio** qua pulmones in motu suo turbantur, normalis eorum expansio coërcetur, his autem omnibus liber sanguinis circuitus praepeditur; unde qui scoliosi, lordosi etc. mulctantur, aut in quibus pulmones inter se, aut cum pleura concresecunt, item, qui per thoracula pectus multum constringere amant; haemorrhagia hac frequentissime detinentur.

¹⁾ In der Sammlung *ausserles*. Abhandlungen zum Gebrauche für practische Aerzte. Bd. X. Seite 410.

2.) *Certa vitae periodus.* Experientia duce pneumonorrhagia intra 14—36 aetatis annum frequentissima est; uti hoc jam Hippocrates significasse videtur. „Adolescentibus autem sanguinis sputiones, tabes, febres acutae, morbus comitialis, et alii, sed praecipue antea dicti.“ Praecipuam hujus causam congestio sanguinis ad organa pectoris in evolutione eorum detenta, sistere videtur, prout vero Epistaxis ex eodem fundamento aetati puerili familiaris est; ita aetate juvenili circa annum 14—18, qua pulmones formantur, magna adest in haemoptysim dispositio. Tollitur haec citius in faemineo, quam in masculino corpore, ob citiorem nimirum organismi muliebris perfectionem, unde sanguinis torrens ad uterum convertitur, fluxum catamenialem deinceps sistens; in sexu virili, cum evolutio corporis ad annum aetatis trigesimum usque protenditur, dispositio longiori tempore supermanet. Si pneumonorrhagia post statutum hunc terminum, nempe circa annum quadragesimum, aut serius in conspectum veniret, tunc ut plurimum effectum haemorrhagiarum aliarum organismi partium non comparentium, aut suppressarum, utpote: fluxus menstrui, haemorhoidalis constituet; rarius vitio quodam organico v. c. varicibus inducetur.

3.) *Constitutio plethorica* — tametsi rarius quam

4.) *Constitutio phthisica*, habitus phthisicus in sensibilitate et irritabilitate exaltata, cum majori inclinatione ad congestiones sanguinis versus pulmones, inque thorace Augusto, complanato, fundatus. Constitutio haec manifestatur, peculiaribus qualitatibus totius organismi; individua nempe phthisica sunt: tenera, membris gracilibus pollentia, cum dimensione corporis in longum excedente; thorax uti supra — collum tenue longum, larynx protuberans; scapulae prostantes elevatae, alaeformes; cutis tenera, mollis, alba cum venis superficialibus translucens; rubor genarum

circumscriptus, periodicæ revertens, præcipue ad ossa zygomatica visibilis (rosa phthisicorum, Schwindsuchtsrose); oculi pulchre coerulei; capillitium lucidum, dentes albi, magni; vox subtilis debilis; irritabilitas in systemate vasorum magna, pulsus frequentior, quam in aliis subjectis; per causas levissimas humorum circulus acceleratur; facultates mentis sunt excellentes. animus multum variabilis; in genere, receptivitas magna, cum minori reagendi potestate. Aetate jam puerili talia individua spasmis vexantur; longe frequentius tamen scrophulae, cum suis symptomatibus, hac periodo in medium prodeunt; aliae quibus obnoxia sunt aegritudines, sensibilitatem et irritabilitatem auctas enunciant; neque rarum efflorescentias cutaneas chronicas, tumores glandularum, otorrhoeam hac aetatis periodo intueri. Irritabilitas tamen organorum spirantium omnium maxima est, hæcque fit: ut vel levissima aeris atmosphaerici mutatio, refrigerium minimi gradus, catarrhum, pneumoniam, tussim, raucedinem provocent. Haec corporis conformatio, dispositionem in pneumonorrhagiam cum erethismo, phthisi pulmonali serius consumandam largire solet.

5.) Occupationes variae atque opificia, in quibus aut pulmones multum intenduntur; aut potentiis nocentibus frequentissime exponuntur; — priori respectu: musici, instrumenta flatilia tractantes, scenarii, declamatores, concionatores; — posteriori vero: crispatores, sculptores, metallorum politores, molitores, homines in fodinis laborantes ¹⁾ etc. magna in malum hoc dispositione pollent. —

Causae excitantes.

Causarum occasionalium consideratio optime succedet, si hae in singula pneumonorrhagiae specie seorsim pertractatae fuerint.

1) Ramazzini de morbis Opificum. —

Pneumonorrhagiam activam concitant: aër oxygenio copioso foetus, frigidus, venti septentrionales, aut e loco septentrionem inter et ortum intermedio flantes; unde aegritudinem hanc epidemice quoque grassari posse palam est; talem epidemiam Sydenham¹⁾ adnotat; potulenta spirituosa, juxta cel. Meza infantibus ad conciliandum somnum porrecta haemoptysim comitem habuere; pharmaca resinosa, aetherea, olea aetherea mera, balsama, myrrha etc.; motus corporis excedentes; adstrictio pulmonum major, per clamorem, vociferationem protractam, cantum, instrumenta flatilia, per saltum, vomitum difficilem, alvi excretionem laboriosam; nixus fortior sub partu, sternutatio impetuosa, risus effroenis, exercitium corporis violentum sub cursu, lucta, equitatione, vectione per strata aspera, pilae lusus etc., ponderum majorum elevatio; denique et laesiones mechanicae pulmonum hujus loci erunt.

Haemoptysis cum caractere erethismi inducitur: calor subitanea comparitione, praegresso tamen antea frigore, quod imprimis verno tempore obtinet; majore humorum jactura, inde haemoptysis post lactationem protractam, blenorhoeam profusam²⁾ eadem ratione post deperditionem spermatis copiosam (in tabe dorsali), post salivationem, ulcera etc. refrigerio extremitatum inferiorum; emansione, suppressione fluxus sanguinei cujuscunque: ataxia mensium, haemorrhoidum; potu frigido, et balneis frigidis aestuante corpore usuatis; vaporibus acidorum mineralium, praecipue acidi muriatici oxygenati (chlorinae); vaporibus arsenici, plumbi, mercurii corrosivi; pulvere vegetabilium acrium: hellebori, arnicae, euphorbiae etc. pulvere item communi, sabulo, farina, inspiratione ad pulmones perductis.

• 1) Opera omnia Sect. VI. cap. 7. pag. 285.

• 2) Böhm Henr. Dissert. de Leucorrhoea. pag. 48—50.

Pneumonorrhagiam torpidam gignunt: aer impurus oxygenii penuria laborans; habitacula immunda, humida, effluviis hominum, aut qualiumcunque animalium etc. referta; catarrhi neglecti, et male tractati; febris putrida cum adfectione pulmonum incedens, gangraena horum incipiens, scorbutus; denique — utraque jam memoratarum haemoptysium diutius durans, et justo frequentius occurrens in hanc degenerare potest.

Sunt et alia, quae pneumonorrhagias concitare valent, nempe: quae circulum sanguinis in aliis organismi partibus impediunt, quo fit, ut sanguis progressus sui obstaculum inveniens, ad pulmones veluti organa spongiosa, minorem ei resistentiam opponentia rivo majori feratur, ibidemque accumuletur; sic vestimenta angusta, vitia cordis organica, eadem aortae, emphraxis viscerum abdominalium hepatis, lienis etc.; uteri moles aucta, tumores scirrhusi, adeps multus, aquarum in abdomine collectio ¹⁾; spasmi abdominis; veneris abusus, coitus praecox, nimius, citissime celebratus ²⁾, vitium masturbationis, pulmonibus clandestinas insidias parans; animi pathemata excitantia: gaudium, ira, deprimentia: timor, moeror ³⁾ etc. huc demum et graviditas spectat.

Causa proxima.

Magnum in penitiorae causae morbificae cognitione sanationis felicitatis arcanum positum est. Hinc

-
- 1) Baillon memorabile exemplum juvenis haemoptoici phthisi proximi, diu remediis laudatis pectoralibus incassum tentati, serius autem sede morbi in abdomine cognita, remediis purgantibus diutius propinatis, ex integro restituti adfert. — Similes casus CC. Stoll, et Fr. Hoffmann citant.
 - 2) Frank recordatur feminae, quae licet corpore firmo, robustoque donata, quoties vero veneri aestiva sub caloribus paulo ardentius inserviebat, toties cruorem illico e pulmonibus eructabat.
 - 3) Aristobulus perempto fratre adeo moerore perculsus fuerat, ut cruorem ejiceret.

nec veterum nec recentium theoriarum subtiles idene contemnendae, quin potius ex utrisque succus ad illustranda haec, aut illa phaenomena, extrahendus sit.

In singulo igitur casu individuali momenta pathogenetica sollicite eruere, ac per combinationem cum ipsis symptomatibus, causam proximam haemorrhagiae hujus, statum quippe dynamicum abnormem pulmonum, definire conamur. In nonnullis casibus adest solutio continui, seu diaeresis; cujus duae existunt species nempe: rhexis seu ruptura vasorum, et diabrosis a erosio vasorum ab acri chemico, vel ulcere pulmonum ichorem fundente. Huic statui abnormi olim frequenter supposito, causa proxima pneumonorrhagiae adscripta erat; donec disquisitiones anatomico-pathologicae *cel. Bichat* aliorumque extra dubitationis aleam posuissent: rupturam et erosionem vasorum in cadaveribus hoc morbo denatorum rarissime conspici; ni forte vasa haematophora pulmonum bronchorum, tracheae, laryngis jam antehac aneurismatice vel varicose extensa, aut membranae eorum morbose emollitae fuerint; tunc utique sub motu corporis violento: saltu, lucta etc., sub vocis intentione nimia, post contusionem pectoris, abusum spirituosorum etc., subin ruptura talis contigit, subsequente haemorrhagia ominosa.

In longe pluribus casibus profecto locum habet haemorrhagia sine solutione continui, transudationis ope; et quidem jam per exiguos parietum vasorum sanguiferorum poros = diapedesis, jam per ostia minima e finibus vasorum haematophororum = anastomosis, seu rectius secretio morbosa, et reipsa plurimae haemorrhagiae non secus ac pneumonorrhagia, hac ratione contingunt; in tali casu loco mucii, vaporisque in trachea et bronchiis, invicem vaporis, in textu celluloso pulmonum cellulas aëreas ac bronchia nectente, in statu normali jugiter paratorum, secretionem pathologicam eruor extrahitur. Secretio haec morbosa diversa est re-

late ad conditionem energiae vitalis eam sustentatis; cum autem haec triplicem gignat haemoptysim, causa quoque proxima triplex stabilienda erit. }

Pneumonorrhagia activa vitam pulmonum exaltatam, cum sanguinis circuitu accelerato, calore majore, cruoris indolem magis plasticam, monstrat. Profluvium vero per secretionem cruoris in vasculis capillaribus vigentem inducitur.

In pneumonorrhagia erethistica major vasorum agilitas, cum deficiente statu phlogistico sanguinis adest; hinc sanguis majori cum impetu in vasa minora propellitur, haec vero minorem ei resistantiam offerentia diducit, forsitan etiam rumpit, unde sanguinis profluvium. Vascula capillaria, sanguini cum impetu venienti minorem reactionem opponere pulmonum contextus tener abunde probat.

In pneumonorrhagia torpida processus vitalis pulmonum langvet; energia vasorum imminuta sanguinis in pulmonibus accumulatio cum relaxatione partium obtinet; qua cruor plasticitatem exiguam offerens, tenuis, per laxos et diductos vasorum parietes exprimitur, per os vero profluit. Est etiam, ubi per laesionem mechanicam canalium haemoptysis inducitur.

Exitus morbi.

Pneumonorrhagia vel in sanitatem, vel in morbum alium, vel in mortem transit.

In sanitatem abit pneumonorrhagia activa gradus mitioris. Haec enim ex natura sua, cum summo aegri levamine in sanitatem tendit, si recens, non inveterata, causis levioribus facile amovendis producta sit: sic morbus in individuo plethorico obveniens, dummodo causae haemorrhagiam augere valentes evitentur, non aecus ac epistaxis ex eodem fonte proveniens; — sic malum ex vicaria congestione in sequelam catameniorum, haemorrhoidum suppressorum exortum, in sanitatem nititur; —

hoc idem eveniet, si morbus sit simplex, idiopathicus, sub periodo evolutionis, et absque laesione continui exortus; — si sanguis amissus nec copia, nec frequentia nimius, aegri vires nedum exhausserit; — si dispositio haereditaria defuerit (Pinel). In phlogosi pulmonum haemorrhagia haec critica est.

Alios morbos praediligit haemoptysis, dispositione mala antea jam praesente, methodo perversa tentata, duratione protracta, sanguinis jactura notabili antecessa, huc trahendae: febris inflammatoria diutina, depascens, hydrops, asthma, phthisis, cachexiaeque aliae.

Morte demum terminatur pneumonorrhagia, per morbos secundarios insanabiles; vel si sanguis cum impetu ubertim e pulmonibus per os naresque prorumpat, calor animalis exaltatus, pulsus concitati, cordis palpitatio nimia, in pectore strepitus illi aquae bullientis similis percipiuntur, sub haemorrhagia vero continua sensus obfuscentur, aeger pallidus evadat, extremitates frigidae reddantur, pulsus minimi tangantur, sudor frigidus cum animi deliquio et convulsionibus ingruat; — aeger enim sub hoc rerum statu, incidit in asphyxiam, serius in mortem veram transeuntem; hic status a cel. Laënnec Apoplexia pulmonum nuncupatur. Haemorrhagia talis omnium periculosissima, hominem intra paucas horas vita exuens, inducitur subin ob vasorum pulmonalium, ante jam aneurismate aut varice prehensorum rupturam; vel ob summam eorum laxitatem, et vitalitatem extinctam uti in febris putrida, scorbuto. Casus tamen pneumonorrhagiae talis rari sunt. Autopsia cadaverum similibus sanguinem copiosum in tracheam, bronchia, saccos pleurae, frequentius adhuc in parenchyma pulmonum effusum monstrat. Lenta vero mors contingit, dum cruor quantitate minori, saepius tamen repetita ejicitur, organismusque successive viribus spoliatur: principio enim hocce vitali substracto, vires magis magisque

labuntur, functiones energiam perdunt, usque dum insufficiente vitae stimulo circulus sileat, anima fugiat.

P r o g n o s i s .

Pneumonorrhagia in genere morbum periculosum sistit, quod jam Pater Medicinae ¹⁾ animadvertit, dicens: „sanguis sursum quidem qualiscunque fuerit malus“ item alio loco: „qui sputis cruentis detinentur ex his quidam brevi pereunt, quidam vero diutius vitam trahunt; praestat enim corpus corpori, aetas aetati, affectio affectioni, et anni tempestas tempestati, in qua aegrotant; alii enim morbos facile tolerant, alii prorsus tolerare nequeunt.“ — Minime vero profluvium ipsum, verum potius dignitas organi adfecti, motus ejus continuus, quo fluxus difficultur sistitur, causae excitantes, porro status morborum haemorrhagiam suffulciantes, et effectus seu sequela morbi, phthisis quippe pulmonalis organismo periculum minantur.

Speciatim autem pneumonorrhagiae prognosim determinant:

1). Character morbi. Activa enim pneumonorrhagia faustiores admittit prognosim, quam erethistica; haec vero laetiores quam torpida. Haemoptysis activa, absque peculiari organismi dispositione evoluta, cum febre inflammatoria aut pneumonia conjuncta, fontem in congestionibus localibus brevi durantibus agnoscens minime periculosa est; e contra febris valida, tussis intensior, dolor et anxietas magna, inflammationem validam, in suppurationem facile transeuntem indignant, prognosimque multum restringunt. Caeterum, quo rarius et minori quantitate sanguis expectoratur, eo plus boni est sperandum. Cum erethismo incedens pneumonorrhagia periculosior est, si in sub-

¹⁾ Hippocrates Aphorism. XV. — Sect. 7. —

jecto phthisico adsit. et frequentius recurrat, quam si hae conditiones defuerint. Torpida pneumorrhagia maximis premitur difficultatibus, praesertim si cum morbis aliis caractere putrido signatis adfuerit.

2). **Causa morbi.** Laetior itaque erit prognosis, si causae externae brevi tempore in organismum agentes, e. c. motus muscularis intensior, major adstrictio pulmonum, et similia, eandem provocaverint; infaustum e contra erit praesagium, si eminens habitus phthisicus praesto fuerit, aut si morbus per vitia organica viscerum cavi thoracis et abdominis provocatus et sustentatus fuerit: hinc periculo plenissima est haemoptysis, quae absque nota causa in individuis habitu phthisico instructis obvenit; aut quae per ipsam jam praesentem phthisim commota fuit; si nempe ulceratione in pulmonibus vigente vasculum sanguiferum unum aliudve erodatur, atque sanguis coloris ad pulverem laterum accedentis, pure vel ichore reuixtus secesserit.

3) **Aetas aegri.** Metuenda igitur haemoptysis individua juniora, in periodo pubertatis constituta offendens, cum vasa pulmonalia hoc tempore firmitatem necessariam necdum consecuta sint, atque major sanguinis adfluxus, veluti sequela evolutionis tunc vigentis, in pectus obtineat. Viri 30—50 annorum cum minori detrimento morbum perferunt. Haemoptoë aetate proVectiore comparens plerumque sistit functionem vicariam haemorrhoidum, catameniorum a norma deflectentium, quo in casu prognosis, a restitutione faciliore, vel difficiliore morbi primarii vicariam functionem producentis, dependet. Cel. Richter observavit haemoptysim per viginti quinque annos, omni quarta septimana regulariter recurrentem, fluxumque menstruu supplementem, sequelis tamen malis destitutum. Caeterum etiamsi defuerit habitus phthisicus, rarissime similis haemorrhagia bonum sortitur exitum: facile enim sic orientur

desorganisationes pulmonum, quae serius ocys deplorandam reddunt aegri sortem.

4). *Constitutio corporis* — hoc respectu infaustum concedit praesagium habitus aegri phthisicus, in deformitate et coarctatione pectoris, nec non majori irritabilitate organorum spirantium fundatus.

5). *Sexus*. — Minus timenda est pneumonorrhagia in feminis, quam in viris; cum in sexu sequiore congestiones sanguinis in pulmones citius desinant, et ad partes gonitales convertantur. In feminis gravidis, ac puellis nondum menstruantibus haemoptysis non est periculosa; post partum enim, et catameniorum comparitionem, teste experientia silebit quoque ipsa haemorrhagia pulmonum, sanguinis cursu scilicet ad alias corporis plagas directo. Feminae aetatis adultioris (in annis climactericis) sputo cruento detentae, malum admittunt augurium.

6). *Quantitas sanguinis profluentis*. Licet quantitas sanguinis uno paroxysmo eliminati non adeo magna sit, atque rarissime uncias sex, octove superet, tamen si paroxysmus frequentius redeat, quantitas cruoris sat notabilis ejicietur. Accidit etiam (licet rarissime), ut per os justo major sanguinis quantitas ad semel eliminetur, in haemorrhagia nempe pulmonum proprie sic dicta; quo in casu symptomata majoris sanguinis jacturae sub ipso jam insultu in conspectum venient. Casus hic periculosior adhuc evadit, si vitia simul organica pulmonum adfuerint, nam cessante licet profluvio cruoris phthisis pulmonalis tamen frequentissime remanebit, aut (ut jam supra vidimus) suffocatio induci poterit.

Phthisim pulmonalem ex haemopto^e triplici ratione oriri contendunt auctores, nempe: 1) laceratione vasculi unius alteriusve in pulmonibus, et per hanc inductum vulnus exiguum, motu pulmonum non interrupto, et continuo aeris atmosphaerici accessu non consolidandum,

sed inflammatum in suppurationem et exulcerationem transiens; 2) generatur phthisis eo, quod pars sanguinis coagulati in bronchiis residua facile corrumpatur; hacque ratione peregrini ad instar irriter, inflammationemque in suppurationem, ac exulcerationem nitentem causet; vel denique 3) non in profluvio, sed in ipso habitu malo phthisis fontem agnoscit. De his cel. Richter (in opere laud. Vol. III. pag. 226) sequentia adnotat: causae duae priores per se vix quidquam producere valent, frequenter enim videre est vulnera pulmonum iis haemoptysi inductis multo majora feliciter sanari; neque semper ejusmodi laceratio in pneumonorrhagia locum habet, vasa dilatata vero mox contrahuntur et clauduntur; neque a sanguinis coagulati retentione in bronchiis, et subsequa ejusdem corruptione quidquam timendum; pulmones enim sani et firmi residuum hocce mox eliminabunt. Secundum eundem cel. Auctorem igitur habitus phthisicus in haemoptysi plurimum pertimescendus; quove magis haec per illam inducitur aut sustentatur, eo minus eventus boni spes nos lactabit; nihilo tamen minus momenta duo priora attente lustranda sunt: fieri enim potest, ut effectus malos producant, infaustumque nanciscantur exitum.

7). **Qualitas sanguinis eliminati.** Faustior enim est prognosis, si sanguis spissus laete ruber, majorom crustam phlogisticam formans observatus fuerit, characterem namque activum pneumonorrhagiae indicabit; minus fausta autem est, si cruor laete ruber, tenuis, majori quantitate secesserit, morbum enim characterere erethismi stipatum denotabit; infaustissima denique, ubi sanguis tenuis, resolutus niger conspicitur, characterem enim passivum arguet.

8). **Locus unde cruor profluit.** Haemorrhagia enim ex trachea ejusque ramis levior est, quam ex substantia ipsa pulmonum; atq̃ tracheorrhagia e vasis

majoribus laesis, vel diathesi scrophulosa praesente oborta phthisim trachealem plerumque comitem habet.

9). Symptomata pneumonorrhagiam concomitantia. — Malum est augurium praesentibus: tussi valida, dolore intensiore, fixo, thoracis, difficultate magna respirationis, anxietate, sputis porro purulentis; — feбри valida post haemoptysim ipsam perstante; pulsu parvo, frequente, contracto, rubore genarum circumscripto, sudoribus nocturnis, virium decremento; haec enim sunt totidem signa phthisis pulmonalis, aut vitiorum organicorum cavi thoracis.

10). Simplicitas vel complicatio cum morbis aliis. — Pneumonorrhagia igitur simplex mitior est, quam complicata; — in posteriore casu sors aegri melior erit, si morbi complicationem efficientes characterem energeticum praeseferant, quam si nota asthenica signentur; deleteria semper est complicatio, cum feбри putrida, et scorbuto, haemoptysis post catarrhos inveteratos, hydrothoracem, asthma, et alios chronicos organorum spirantium morbos evoluta semper ominosa est. — Denique et

11). Nisus in recidivas pro dignitate aestimandus erit. Quo frequentius enim recidivat haemoptysis, eo minus favorabile erit vaticinium.

T h e r a p i a.

Cum morbus tam atro carbone notetur, oportet omnia superius excussa momenta attenta mente lustrare: amotio causarum disponentium, excitantium, principalem sistit indicationem, tum complicationum, indolis, modique profluvii simultaneus habeatur respectus. Cura itaque pneumonorrhagiae duplex erit nimirum: alia sub invasione, et alia hac absoluta.

I) Cura sub Invasione.

Indicatio universalis sub hac est, ut circulus sanguinis in genere, sed vel maxime tamen in pulmonibus pacatior, tardiorque reddatur. Plurimum vero hic a prudentia et sagacitate Medici dependebit. Omnium primo cingulis, collaribus, thoraculis, corpus arctius stringentibus aeger spoliatur; ponatur in lectum temperaturae moderatae, optime pulvinaribus ex pilis equinis conflatis instructum, ita tamen, ut caput et thorax quidquam altius locata sint; tegmine obtegatur leviore, nec ab adstantibus, nec a medico ipso superfluis molestetur quaestionibus, postulando quidpiam nutu, aut brevibus denotet verbis; cubile ipsum sit moderate collustratum, temperaturae mediae, strepitus omnis absit; — quies corporis magna commendanda, animus commotus, quantum in viribus est, placandus; — potulenta tussim moventia vitanda. — Tractamen medicum proprie sic dictum varium est pro varia morbi indole: prout nempe pneumonorrhagia activa, erethica, vel passiva tractanda fuerit.

A) Cura pneumonorrhagiae activae.

In casibus quibusdam sola therapia negativa proxime attacta, haemoptysim sopit; raro tamen intermissio diutina est, ut potius haemorrhagia iterum iterumque revertatur; idcirco therapia efficacior in censum vocanda est, qualis methodus antiphlogistica strictior, imo strictissima, in evacuatione videlicet laticis cruenti artificiali consistens, statuitur. Quo major febris, quo plenior, durior pulsus, quo vehementiores in pectore dolores, quo intensior tussis, eo major phlebotomiae necessitas; sanguis tussi expulsus, nunquam vetat venaesecionem, dummodo symptomata debilitatis, per majorem cruoris amissionem inductae: pulsus debilis, parvus etc. absint. Omnis potius conatus hic eo diri-

gendus, ut sanguinis fluxus sistatur, eique majore vi in pulmones ruenti alia directio concilietur, unde phlebotomia omni respectu, potentissimum erit remedium. (Quantitas sanguinis evacuandi debet accomodari constitutioni individuali aegri, et intensitati morbi; in multis casibus evacuamus sanguinem ab unciiis sex usque libram unam, in aegris debilioribus, tenerioribus saepe sufficit uncias quatuor, tres, imo duas evacuasse. Praeferunt alii sectionem venae in brachio lateris illius, in quo aeger dolores accusat, alii vero (inter eos et cel. Richter) in partibus remotis, extremitatibus puta inferioribus; posteriorum opinio magis probabilis est, cum per venaesectionem in pede susceptam sanguis ad partes inferiores alliciat, dummodo vena sat ampla hunc in sinem seligatur: aliis in locis phlebotomiam instituere non est moris. Venaesectiones parvas, exploratorias a cel. Reil commendatas, cel. Haase aliique merito impugnant, quod revulsioni faciendae nequaquam sufficient. In haemoptysi, aliis ex profluvia suppressis (uti: fluxu haemorrhodali, menstruo) exorta praecedat detractio cruoris universalis, tum topice pro re nata ad pudenda, orificium ani, hirudines; vel ad internam femorum superficiem, os sacrum, perinaeumque cucurbitulae sanguinolentae adplicentur: succedet forsitan hac agendi ratione fluxum suppressum restituere, atque morbi periculum minantis sanationem procurare. Depletiones sanguinis topicae in aliis quoque casibus indicatae erunt: si nempe praemissis depletionibus universalibus aeger multum jam sanguinis perdidit, dolores vero pectoris cum respirationis difficultate ultro perstiterint; praeferruntur hoc in casu a nonnullis, cucurbitulae thoraci adaptandae. Hac ratione spasmus quoque solutum iri contendit cel. Richter.

Remedia interna consistunt in antiphlogisticis, emollientibus, mucilaginosiis, oleosis. Ita exhibemus: decoctum hordei cum

oxymelle simplici, syrupo rubi idaei, succo citri, saccharo; aut decoctum althaeae, salep; vel emulsionem tenuem e seminibus cucurbitarum, melonum, cucumerum, amygdalarum dulcium; vel emulsiones oleas ex oleo amygdalarum, lini, aut ricini (Wendt et Handel). Optime autem haec decocta et emulsa tepide sumuntur.

Utiliter remediis proxime memoratis adjungimus Nitrum, ob vim suam solventem, refrigerantem, cruoris plasticitatem imminuentem. Cel. Spangenberg in illo casu, ubi pneumonorrhagia activa causam in retropulsis morbis cutaneis agnoscit, recomendat salem ammoniacum, cujus tamen usus majorem adhuc ac is nitri requirit circumspectionem. — Hujus loci etiam sunt: acida vegetabilia diluta, quae tamen, ne tussim moveant, nunquam sola, verum semper cum syrupo, saccharo, mucilaginis propinanda erunt, quo scopo: limonada cum multo saccharo, acetum, acidum tartaricum etc. multa aqua diluta, valent. Gastricismo, aut alvi obstructione praesente scopo congrue oecoprotica mitiora uti: Pulpae tamarindorum, prunorum, cassiae etc. cum enematis ordinantur.

Externa remedia huic characteri opitulantia sunt et derivantia, minime sistentia; talia autem erunt hirudines, pediluvia tepida, fomenta pedum calida, enemata moderate adplicata (ne mole majore, pressionem in pectus exserant).

Omnem hanc curam, congruo regimine diaetico suffulciendam esse, nemo non intelligit. Dieta igitur sit stricte antiphlogistica, alimenta sine aromatis; jusculum tenue initio merum, dein cum hordeo perlato, oryza, pane molli etc. tardius vegetabilis e fructibus horraeis maturis, tantum in aqua coctis, sine vino, aromate; radices dulces, acidulo-dulces. Potus

maxime conveniens est aqua pura, vel eadem succo citri, cremore tartari, acido tartarico, et saccharo copioso addito, dulcificata. Maxima attentio, ut jam supra monui, in situm aegroti convertenda est; hic nempe sedentarius potius sit quam jaccens, adstrictio pulmonum, vociferatio, tussis inanis interdiciantur, stimuli physici et psychici arceudi; cubile aegrotantis sit temperatum, lectus duriusculus etc.

B) Cura pneumorrhagiae cum crethismo.

Ante omnia scitu necessarium est, an etiam in hac specie sanguinis detractio institui possit? an eadem sit necessaria? an non semper noceat? Theoriae incitationis asseclae sanguinis missiones hic semper noxias praedicant; ast saepe occurrunt casus, ubi tota constitutio corporis, symptomata morbum praecedentia, concomitantia: pulsus nempe contractus, frigus extremitatum, urinae pallidae et alia, indolem morbi spasticam evincunt, et tamen extensive major activitas systematis arteriosi, cum congestione sanguinis ad pulmones majore, depletionem cruoris instituendam esse suadent. Momenta phlebotomiam indicantia a cel. Haase sequentia adstruuntur: 1) major sanguinis congestio in pulmones; 2) morbus recens aegrum antea non infestans — consequenter dispositio in eundem parva; 3) symptomata, quae haemorrhagiam e secretionem obtinere docent; 4) haemoptysis ex suppresso catameniorum aut haemorrhoidum fluxu; momentum ultimum, exceptiones innumeras admittens, minimi est valoris. Habitus phthisicus non semper prohibet venae-sectionem, ut potius in hac, unicum persaepe existet remedium phthisim praecavendi; nec rara occasio videnti, individua habitu dicto donata, depletiones cruoris absque noxa sustinere. Dantur tamen casus ubi debilitas magna omnem sanguinis missionem interdicit —

quare — omnes circumstantiae exacte pensitandae: habitus corporis, causae occasionales, symptomata morbi serio pervestiganda, momentaque venaesectionem indicantia et contraindicantia ex his desumenda; neque obliviscendum est distinctionis inter debilitatem veram, et apparentem intercedentis. Phlebotomia hic concessa mitior sit, rariusque ac in pneumonorrhagia activa, repetatur.

Remedia interna talia sint, quae irritabilitatem morbosam vasorum haematophororum, cumprimis pulmonalium imminuere valent; non est autem medicamen, quod vel in hac unica forma semper, et ubique indicatum foret. Cel Borsieri¹⁾ contra omnem pneumonorrhagiam maxime commendat aquam frigidam: ut nempe aeger omni quadrante horae, vel dimidia hora medio poculo aquam frigidam hauriat, et per aliquot dies ab omni alio cibo et potu abstineat; dumque usus internus aquae frigidae non sufficeret ad scopum assequendum, externe quoque fomenta ex aqua frigida diligenter renovata pectori adplicet. Nulli dubitamus, hoc remedium esse potens, et experientia multiplici probatum, ita in laryngorrhagia et tracheorrhagia fomenta frigida aqua vel ubi fieri potest e glacie, nivibus, adponimus collo, frustum glaciei imponimus ori, et haemorrhagia cessat. Minime tamen ideo, remedium hocce heroicum in omni haemoptoë svadebimus, observationes quippe tristes docuerunt, saepe noxiam esse hanc curam, ad applicationem enim illius cessat quidem profluvium, sed tardius insequitur raucedo, tussis sicca, aphonia, dolores in trachea, pectore, et subseque evolvuntur symptomata tracheitidis, bronchitidis chronicae, in phthisim nulla arte sufferendam transeuntis. Si ergo aeger in sudore constituatur, si a posteriori, vel ex relatione cognoverimus eum in catarrhos, rheumatismum valde di-

1) Borsieri Instit. med. pract. Vol. IV. pag. 33. 34.

positum esso — in simili casu usum aquae frigidae, veluti contraindicatum, interdicimus.

Talibus sub circumstantiis magis votis respondebunt emollientia blandissima — emulsiones tenues, acida vegetabilia diluta jam supra laudata; — longe frequentius adhuc acida mineralia prosunt, e quibus Cel. Göden maxime commendat acidum phosphoricum, — in casibus pluribus acidum sulfuricum dilutum, et in specie liquor acidus Halleri proficuum fuit. Exhibemus haec in decocto emolliente ad guttas 30, usque drachmam unam, cum syrupo rubi idaei. — Acida haec etiam eo, quod sanguinis qualitatem, in pneumonorrhagia vix non semper abnormem, corrigant, utilia sunt.

Ubi exaltata irritabilitas potius in nervorum statu abnormi (anxietate, inquietudine, frigore extremitatum, urina pallida etc. manifestanda) posita est, narcotica votis respondebunt. Cel. Harles¹⁾ hoc scopo oleum hyoscyami coctum forma emulsionis porrigendum, velut specificum celebrat; saepe plus praestant alia narcotica uti: caules dulcamarae in infuso aut decocto, extractum lactucae sativae, hyoscyami (Fr. Hoffmann), cicutae.

Digitalis purpurea testantibus J. P. et Jos. Frank comprobatae virtutis sistit pharmacum, quod specificè ferè exaltatam irritabilitatem systematis arteriosi deprimit, symptomata erethismi temperat, orgasmum et congestiones dissipat, pulsum liberiolem, tardiolem rariolemque reddit: exhibetur vero jam in pulvere, ad grani $\frac{1}{4}$ imo et ultra pro dosi omni hora; jam in infuso. —

Opium sub maximo erethismo, tussi spasmodica, compositis praevie undis febrilibus, orgasmo pacato

¹⁾ Hufeland's Journal der practischen Heilkunde. IX. Band. 2 St. Seite 56.

existente, encomiis celebratur; datur forma pulveris, pilularum, a grano semis usque integrum; tincturae, a guttis 7—14 pro nycthemero; vel solum, vel combinatum cum Ipecacuanha (pulv. Doweri), acidis mineralibus.

Multum quoque aevo nostro Aqua laurocerasi et acidum hydrocyanicum in morbis viarum respiratoriarum a Medicis Italis, praesente cel. Brera, decantantur; ultimum in decocto emolliente ad guttas 4, 6—8 pro nycthemero effectu optimo propinatur. Haud raro, ubi haec incassum tentabantur, usus sacchari saturni in decocto emolliente a grano $\frac{1}{2}$ — grana 3. interdum et cum opio combinati, prospero successu coronatus fuit. Remedia etiam Antagonistica, saepe sat cito haemorrhagiam talem sistunt: sic juxta complures cel. Auctores adhibemus Salem culinarem¹⁾; drachmam quippe seu cochlear coffeaceum unum (salis) solvimus in aqua simplici, et omni bihorio talem dosim porrigimus. — Plus adhuc praestant: Sal amarus, sal mirabilis Glauberi, arcanum duplicatum eadem dosi concessi; — haec nempe remedia, stimulo salino tubum intestinale irritant, eandem vero in trachea et bronchiis excedentem antagonisticè compescendo, haemorrhagiam silere faciunt. Hissales ibi cumprimis indicantur, ubi alvus clausa est; praesente enim diarrhoea purgantia concedere nefas. Antagonisticis efficacibus adnumeramus et ipecacuanham, in pulvere ad granum 1 — 2 in 12 doses distribuendo omni hora, vel bihorio, ingerendam. Cel. Odier testatur ad profusam haemoptysim sufferendam utilissimum esse pulverem Carbon. vegetabil. ad drachmam unam omni bihorio; conducit praepriis hoc remedium

1) In Abhandlung für practische Aerzte. Band II. Seite 55; — Band XV. S. 478; — Michaelis in Richter's chirurg. Biblioth. VII. Bd. 581 Seite. — Rush medizinisch. Beobachtungen a. d. Engl. Seite 211.

praesente diarrhoea biliosa, ob statum hepatis irritativum. —

Remediis externis accensentur: clysmata emollientia ex oleo lini (Pringle); pediluvia tepida seminibus sinapis, cineribus, sale communi impraegnata: frictio pedum cum setaceo, sinapisini suris imponendi; cucurbitae siccae superficiei femorum internae adaptandae¹⁾, vesicantia pectori, dorso, etc. applicanda. Sistentia magnam cautelam exposcunt: haec enim in genere haemoptysi per secretionem morbosam cruoris concitata non, eadem vero in anastomosi fundata congrue in usum vocabuntur; huc jam supra commemorata lotio cum aqua frigida, cum hac et aceto, vel ammonia pura liquida, fomentatio cum nivibus etc.; antispasmodica externa: — inunctiones linimenti volatilis cum opio, solutio balsami peruviani in spiritu vini etc. cataplasmata ex pulveribus flor. chamomillae, herb. melissae, roris marini, hyoscyami, cicutaе cum vel sine vino parata.

Diaeta. Sub insultu cum eadem prioris conveniat, tum demum aeger nutriendus; — cavendo tamen ne alimentis nutrientibus obruatur, stimulantia angve pejus et cane fugienda. Optime autem perferet aeger diaetam mucilaginosam, decoctum salep, sago, jura carnis, ova sorbilia, gelatinam, carnes teneras, pro potu cerevisiam bonam. Generatim consultius est alimenta saepius, parca dosi, quam rarius et larga quantitate concedere.

C) Tractamen haemoptysis passivae.

Haec varietas omnium periculosissima auxilium subitaneum exposcit; profluvium enim praecipue tractamini minus, quam reliquae species, cedit.

Medicamenta hic indicata sunt tonica adstringentia uti: radix tormentillae, bistor-

¹⁾ Hufeland's Journal der pr Heilkunde Monat Septemb. 1800.

tae, lignum campechianum, cortex peruvianus, etc. acida mineralia, imprimis acidum vitrioli dosi majore; — alumen jam in pulvere a granis 2—10 pro dosi singula, viribus tamen digestoriis bene vigentibus; jam in sero lactis, aut decocto adstringente propinatum; succus catechu, gummi kino; subin radix ratanhiae (vires digestionis tormentilla etc. minus molestans) exhibetur in decocto ex unc. semis ad colaturam unc. octo parato, omni bihorio uno cochleari. Saepe saepius Cinnamomum in pulvere, aqua destillata, tinctura; solum, vel cum acido sulphurico diluto, aut tinctura opii simpl. junctim porrigitur. Paralyti instante remedia stimulantia, uti: Camphora, Moschus, rad. Serpentinae, flor. Arnicae, Aetheres, Olea aetherea, Vinum generosum: Tokayense, Agriense, Budense, vel juxta c. Selle nitrum in Spiritu vini rectific. solutum suam inventionem adplicationem.

Debilitate magis magisque increscente remedia quoque externa consulimus, qualia: stimulantia, paralyti opposita medicamina; sinapismi, vesicantia brachiis pectorique imponenda; linimentum volatile, spiritus camphoratus pectori infricanda; fomentationes pectoris cum aceto aromatico camphora imbuto, cum solutione aluminis, ferri sulphurici etc. Ubi nec haec prosunt, ligatura extremitatum fasciae ope instituitur, de hac cel. Jos. Frank (in praelectionibus Therapiae specialis) sic loquitur: „Sancte asserere possum, quod saepius dum nocturno tempore ad aegros „haemorrhagiam pulmonum patientes, ac animam fere „agentes vocatus fuerim, quum alia remedia praesto non „fuissent, optimum auxilium in fasciis, quibus extremitates superiores circumdabantur, invenerim“ — nunquam tamen diu permittenda ligatura, ne fors paralytis. dein vero gangraena inducantur.

Diaeta consistit in alimentis eupeptis, valde nutritivis, aromatice conditis, ut sunt: juscula carnis fortia, gelatina, cibi animales; pro potu aqua succo citri, aut acidis mineralibus dilutis remista, vinum aqua temperatum; aër cubiculi sit purus, subfrigidus, siccus crebro renovandus; effluvia putrida, vaporibus muriaticis, nitricis destruenda; animi, corporisque quies svadenda.

Cura pneumorrhagiae per laesionem mechanicam inductae, a priori vix differt.

II) Medela Pneumonorrhagiae post invasionem.

Haemoptysi per methodum statui individuali adequatam jugulata non illico cura omnis intermittenda: morbus enim facile revertitur; verum examen ulterius instituendum, ut diagnosis eo exactior reddatur, ut causae morbum producentes, sustentantes, recidivam producentes deliniantur; tum demum indicatio curae ad recidivam praecavendam, ab ipsis causis removendis desumenda erit. Non raro ob constitutionem aegri peculiarem, ob effectum potentiarum nocentium adhuc superstitem, dispositio in pneumorrhagiam activam manifesta est; in hoc casu methodus antiphlogistica mitior cum simili vitae regimine per tempus longius continuari debet; quamprimum autem prodroma pneumorrhagiae advertuntur, illico cruoris detractio suscipiatur. In talibus aegris omni anno, imo in non paucis omni mense semel, sanguinis missio moderata instituenda est; quae si per annos aliquot cum cautela necessaria administrata fuerit, morbus ominosus tandem radicaliter sanabitur. Ubi diathesis inflammatoria per sanguinis conditionem morbosam alitur, methodus solvens aestate imprimis in usum trahenda, valde proficua erit; talibus prodest verno tempore diaeta lactea, serum lactis, acidulae alcalinae, ut sunt: Szalatnyenses (in Hungaria), Bilinenses (in Bohem.), Selteranae (in German.).

Alias status dynamicus diathesim pneumonorrhagiam sustentans potius debilitatem praesefert: cognoscimus hanc ex habitu corporis, symptomatibus, indole potentiarum nocentium, et ex effectu remediorum adhibitorum.

Ad debilitatem sufferendam, ad irritabilitatem morbosam imminuendam cura pro diverso statu individuali varia adhibenda est: ita saepe acida mineralia (acid. sulfuricum, liquor acid. Halleri) longiore tempore sumi debent. — Ubi character nervosus dominium exercet, narcoticorum usus protrahendus erit; cuncta vero, quae sanguinis circulum celeriore reddere, congestionem in pulmones producere valent, sollicite arcenda sunt. Praesente debilitate majore methodus roborans congruum inveniet locum; aër purus siccus ruralis. subinde aër alpium, victus moderate nutriens animalis; pharmaca blande roborantia, ita: herba cardui benedicti, summitates millefolii, herba hederæ terrestris, urticae minoris, lichen Islandicus, cortex chinae etc.; prosunt quoque acidulae martiales mitiores, quales sunt: Ränkenses, Parádienses, Füredienses (in Hungaria), Egranae etc.; fortiores uti: Bartfenses, Lublovienses, Pymontanae, Spadanae in plurimis casibus sunt noxiae. Pneumonorrhagia symptoma febris intermittens constituens methodo cognita tractanda.

Ubi pneumonorrhagia per evacuationes habituales suppressas, aut morbos alios, praeprimis cutis, evanidos producitur et sustentatur, cura restituendis profluviiis, et revocandis efflorescentiis dermatis intenta esto. Haemoptysis in annos climactericos incidens, venaesectionibus parvis in pede faciendis etc. profligatur. Dum infarctus abdominales, et obstructio alvina morbi causam gerunt, solventia, purgantia mitiora: aqua Saischützensis, Pülkana, clysmata-

ta Kaempfiana opem ferent. Sydenham contra omnem pneumonorrhagiam maxime celebravit equitationem, dicitque hanc contra morbum istum specificum esse tale, quale est Cortex in febre intermittente: procul dubio pneumonorrhagiae hac methodo compositae originem ab infarctibus haemorrhoidalibus repetebant, in quibus motum illum per equitationem concitatum utilem esse pervidemus; sed in haemoptysi alia, ut summe noxiam, disuadebimus.

Frequentissima causa morbi, uti et recidivae illius in refrigerio latet, ob cutis nimirum irritabilitatem magnam circulatio impeditur, congestio autem in pulmones major redditur; ideo ad recidivam hanc impediendam, irritabilitas cutis imminuenda; optima hoc scopo medela aqua frigida est, hac reconvalescens quotidie corpus integrum, praepremis vero pectus abluat, aestate in fluvio vel lacu. Alterum remedium a cel. Cullen propositum est vestitus laneus (ex flanel), quamprimum in autumno temperatura atmosphaerae frigidiuscula evadere incipit, aegris pneumonorrhagiae obnoxiiis talem commendamus amictum, quo cutim immediate obtegant, sic enim tantummodo refrigerium evitabunt; cuti porro in frictione continua existente, congestio sanguinis in eam potius sustentabitur, illa vero in pulmones impediatur; vestis talis usque aestatem incipientem portanda est. Hoc remedium prophylacticum est maxime efficax, observationibus felicibus ubique locorum probatum; subinde tamen ad recidivam praecavendam, ad congestionem et irritabilitatem in pulmonibus impediendam remedia efficaciora usuari debent, qualia: Cortex mezerei, empl. vesicat. perpetuum, fonticuli, setaceum, adplicando haec brachiis vel parti cuidam pectoris. — Ita per haec remedia statui individuali accomodata, plurimis in casibus pneumonorrhagiam sanare, recidivanque illius impedire valemus.

L i t e r a t u r a .

- Fr. Hoffmann *Medicina rational. System. Vol. IV. P. II.*
pag. 51 sq.
- Van Swieten *Comment. in Boerhav. Aphorism. T. IV.*
- Burserii *Inst. med. pract. Vol. IV. pag. 17 sq.*
- Cullen's *Anfangsgr. d. pract. Arzn. 2 Bnd. S. 234.*
- Vogel's (S. G.) *Handbuch der pr. Arzn. Wissensch.*
5-ter Theil, Stendal 1800. Seite 42.
- J. P. Frank *Epitome de cur. hom. morbis T. V.*
P. II. pag. 162 sq.
- Reil (J. C.) *Ueber die Erkennt. u. Cur d. Fieber*
III. Band.
- Richter (A. G.) *Speciell. Therap. III. Band.*
- Raimann (J. N.) *Handbuch d. spec. mediz. Path.*
und *Therap. Wien, II. Band.*
- Van Hoven (F. W.) 2 Bd. 1806. Seite 155.
- Spangenberg. *Ueber die Blutflüsse in mediz.*
Hinsicht. Braunschweig 1805.
- A. E. Büchner (resp. Klisch) *Diss. de Haemoptysi sua sponte mortalibus eveniente Halae 1765.*
- P. H. Schroeder *Diss. de Haemoptysi in genere et*
speciatim ejus nexu cum varia adversa ex hypo-
chondriis valetudine (resp. G. A. Gramberg)
Gölling. 1776 rec. in Schroederi opusc. Vol. I.
pag. 306 sq.
- Reinhard's (T. E.) *Abh. von d. Lungenblutflusse.*
Glogau 1762. 8.
- H. J. E. Luther *Diss. de Haemoptysi. Witeberg 1783.*
- Car. Linaei *de haemoptysi. Upsal 1764.*

Gutberlet et Reuss. Momenta quaedam circa haemoptysim Diss. Wirceb. 1798.

Guillemaut (JJP.) Diss. sur l'hémoptysie, ou crachement de sang. 1802 Paris.

Pignot (L. C.) sur l'hémoptysie. Paris 1809.

Hayne — de haemoptysi. Vindob. 1806.

Pinel, (Ph.) Professor an der Universität zu Paris, von den Blutflüssen im allgemeinen, dem Blutspeyen und Blutbrechen. a. d. Franz. von **Renard und Wittmann.** Leipzig 1821.

Haase (W. A.) Ueber die Erkennt. u. Cur der chronischen Krankh. des menschl. Organismus. 1820. 2-te Aufl. 1 Bd. Wien 1830.

T. D. Beer. Diss. de Pneumonorrhagia. Vindob.

G. Mádáy. Diss. Inaug. de Haemoptysi. Vindob. 1823.

A. Hackell. Diss. Inaug. de Haemoptysi. Vindob. 1829.

T h e s e s.

- 1. Dantur febres exanthematicae sine exanthemate.**
- 2. Arthritis a Rheumatismo multum differt.**
- 3. Medicamenta scopo praecavendorum morborum futurorum ad seriem potentiarum nocentium pertinent.**
- 4. Contagium psorae non propagatur per acarum scabiei Fabricii.**
- 5. Narcoticorum actio non positiva, verum negativa.**
- 6. Morbum epidemicum a contagioso probe distinguere oportet.**
- 7. Vena portae porta morborum.**
- 8. Hepar praeter secretionem bilis et assimilationi praeest.**
- 9. Venis absorbendi potestas denegari non potest.**
- 10. In sanguine putredo vigente vita obtinere non potest.**
- 11. In extractione cataractae sectio semilunaris corneae deorsum versus facta praestat tali superiora versus institutae.**
- 12. Ex funiculo umbilicali non deligato haemorrhagia lethalis oriri potest.**
- 13. Fluxus menstruus minus recte e plethora universalis optime ex topica uteri explicari potest.**
- 14. Homoeopathia multum veri et novi continet, dolendum tamen, quod verum non sit novum, et novum non sit verum.**